

Halil ADIYAMAN

Dr., Öğr. Üyesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, Türkiye
(hadiyaman03@hotmail.com) <https://orcid.org/0009-0007-8014-8054>

İBRAHİM HALDUN TANER'İN ESERLERİNDE YABANCI DİL KULLANIMI^{*1}

Özet

Türk edebiyatında hem modern hikâye hem de tiyatro alanında eserler kaleme alan İbrahim Haldun Taner'in nüfus kayıtlarındaki isminin tespiti yapılmıştır. Yazarın yazın yaşamını etkileyen eğitim hayatı, aile hayatı ve yetiştiği ortam ile ilgili bilgiler verildikten sonra eserlerinde kullandığı yabancı dil kullanımına bakılmıştır. Bilinen bir tiyatro yazarı olmasına rağmen Taner'in gerçek ismi ve ailesi konusunda şimdiye kadar kulaktan dolma bilgilerle hareket edildiği, bu konu üzerine ciddi bir araştırma olmadığı fark edilmektedir. Haldun Taner tiyatrolarında özellikle yetiştiği çevre ve etkilendiği yazarlar, aldığı eğitim yabancı dil kullanımına kaynaklık etmiştir. Fransızca, İtalyanca ve İngilizce kelimeleri Türkçe cümleler içine yerleştiren yazar çok anlamlı bir bakış açısı kazandırmıştır. Hem dil konusunda hem de edebiyat konusunda Batı edebiyatının etkisinde kalmıştır. Bu çalışmada İbrahim Haldun Taner'in kaleme aldığı eserlerin tamamı esas alınarak hangi yabancı dilden etkilendiğinin bilimsel olarak tespiti yapılmıştır. Bu çalışmanın yazar hakkında yapılacak çalışmalar ışık tutacağına, yol göstereceğine ve yeni çalışmaların yapılması için teşvik edici olacağına inanıyoruz. Özellikle dil kullanımı üzerinde ayrı bir çalışmanın yapılması edebiyatımıza ayrı bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Türk Edebiyatı, tiyatro, Türk edebiyatında son dönem tiyatrosu, Haldun Taner, yabancı dil kullanımı.

* Geliş Tarihi: 26 Şubat 2023 – Kabul Tarihi: 6 Mart 2023

Date of Arrival: 26 February 2023 – Date of Acceptance: 6 March 2023

Келген күні: 26 ақпан 2023 ж. – Қабылданған күні: 6 наурыз 2023 ж.

Поступило в редакцию: 26 февраль 2023 г. – Принято в номер: 6 март 2023 г.

¹ Bu çalışma *Haldun Taner'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Doktora Tezi, 2012, adlı doktora tezinden üretilmiştir.

Halil ADIYAMAN

Dr., Lecturer Member, Kütahya Dumlupınar University, Kütahya, Turkey
(hadiyaman03@hotmail.com) <https://orcid.org/0009-0007-8014-8054>

**THE USE OF FOREIGN LANGUAGES IN THE WORKS OF İBRAHİM
HALDUN TANER**

Abstract

After identifying the name of İbrahim Haldun Taner, who wrote works in both modern story and theater in Turkish literature, in the population records and providing information about his educational life, family life, and the environment in which he was raised, this study examines his use of foreign languages in his works. Despite being a well-known playwright, it has been noticed that there is no serious research on Taner's real name and family, and that previous information has been based on hearsay. In Haldun Taner's theaters, he especially benefited from foreign languages due to the environment he grew up in and the writers who influenced him. By incorporating French, Italian, and English words into Turkish sentences, the author has gained a meaningful perspective. We can say that the main feature of benefiting from these languages is the influence of authors who wrote in those languages. This study scientifically determines which foreign language İbrahim Haldun Taner was influenced by and to what extent, based on all of his works. We believe that this study will shed light on future research on the author, guide and encourage new studies to be conducted, and make a separate contribution to Turkish literature by focusing on language use.

Keywords: Haldun Taner, Theatre, Foreign Language, Modern Turkish Literature, Late Period Theater in Turkish Literature

Giriş

İbrahim Haldun Taner, 16 Mart 1915'te İstanbul'da doğar. Nüfus kayıtlarında doğum tarihi, Hicri takvime göre 29 Rebiyülevvel 1333, Rumi takvime göre ise 16 Mart 1331'dir. Esas adı İbrahim Haldun Taner'dir. Şu ana kadar yayımlanan kaynaklarda İbrahim ismi ne kendisi ne eşi ne de onun hakkında çalışma yapanlar tarafından belirtilmiştir.

Soyadı kanunu daha çıkmadığı, dedesinin adı İbrahim olduğu düşünüldüğünde bizim iddiamızın hem belgelerle hem de geleneksel isimlendirmelerle ispatı anlamına gelir. Vukuatlı nüfus kayıt örneğinde İbrahim Halidun Taner ifadesine yer verilse de memur hatası olduğu aşikârdır. Nüfus hüviyet cüzdan sureti onun yaşamının temel unsurlarını daha iyi aydınlatacaktır. İsmi İbrahim Haldun, soyadı Taner'dir. Babası Ahmet Selahattin, annesi Hacer'dir. Daha önce yapılan çalışmalarda annesinin isminin Seza olduğu ifade edilse de

nüfus kayıtları bunu doğrulamamaktadır. Nüfusa kayıtlı olduğu yer Üsküdar kazası Beylerbeyi nahiyesi Abdullahköyü mahallesi olarak belirtilir. İbrahim Haldun Taner'in babası Ahmet Selahaddin'dir. Ahmet Selahaddin Bey, Sultan Vahdettin'in teşkil ettiği Saltanat Şurası'nda bulunmuş ve son Osmanlı Meclis-i Mebusanında İstanbul milletvekilliği yapmış ülkemizin ilk Devletler Hukuku profesörüdür; bir süre Hukuk Fakültesi'nde dekanlık görevinde bulunur. Daha sonra Misak-ı Milli ve İstiklal Savaşı'nı savunan Ahmet Selahaddin, Sultanahmet Mitinginde konuşma yapar ve bu konudaki makalelerini, Vakit gazetesinde makaleler yazarak açıklar” (Yalçın, 1995: s.18). Ahmet Selahaddin Bey, İbrahim Haldun Taner daha beş yaşındayken ölmüştür. Babası erken yaşlarda ölmesine karşın İbrahim Haldun Taner, evdeki eğitim seviyesinin yüksek olması nedeniyle ilerleyen dönemlerdeki ilgisini doğru yönde etkileyecektir. İbrahim Haldun Taner'in annesi de her türlü zorluğa katlanabilen bir kadındır. Hem eşi Ahmet Selahaddin'in devlet dairesinde mandacılara karşı gelip birkaç kez istifaya etmesi hem de erken yaşta ölmesi neticesinde oğlu İbrahim Haldun Taner'in tüm yükünü üstlenmek zorunda kalır.

Oral'ın bir mülakatta sorduğu soru yazarın yaşamını açıklayıcı niteliktedir: “Babanızı yitirdiğinizde beş yaşındaydınız. Annenizle birlikte Saraçhanebaşı'ndaki dede konağına taşındınız: Dedeniz, nineniz, dört dayınız ve teyzenizle yaşamaya başladınız. Teyzenizden okuma-yazma, bir dayınızdan yoga, bir başka dayınızdan Fransızca'yı, dedenizden sporu öğrendiğiniz ve bunları sevdiniz. Ama annenizin yeri bambaşkaydı. 1979'da annenizi yitirdiğinizde söylediklerinizi anımsıyorum” (Oral, 1986: s.3). Dedesi Matbaacı Hamit Bey tarafından büyütülür. Bir bakıma bu matbaa yazarın yaşamında ilk mekteptir. Bu matbaada hem sanat hem de edebiyat alanında eser veren dönemin önemli isimlerini yakından tanıma fırsatı bulur.

“Atatürk'ün yakını yazar ve mebus Ruşen Eşref Bey, romancı ve mebus Yakup Kadri Bey, sanat tarihçisi, ressam, opera libretisti, ilk sinemacı ve tarihi oyunlar yazarı Celal Esat Bey, Şeyhülislam Cemalettin Efendi'nin oğlu Muhtar Bey, o zaman henüz gencecik bir liseli şair olan Cevdet Kudret hep orada tanıdıklarım arasında idi (Taner, 1979a: s.241).”

Haldun Taner'in kültürel ortamının oluşmasında etkili unsurlarından birisi de yaşadığı mekândır. Beylerbeyi, yazarın üzerinde büyük bir etki bırakmıştır. Hem Beylerbeyi'nde doğması hem de ailesinin Beylerbeyili olması bu tesirin en önemli nedenleridir. Haldun Taner'in kültürel yapısını oluşturan kişilerden birisi de teyzesidir. Onun tiyatroya olan ilgisinin bu yaşlarda olduğu aşikârdır.

“Teyzem tiyatroyu çok severdi, ona takılıp Saraçhane tiyatrolarını tabii o yaşta, tam anlamadan seyredirdim. Hasan Efendi'yi, Naşit'i, Cemal Sahir'i, Darülbeydi'yi, dayımın sınıf arkadaşı Şadi Fikret'in oyunlarını o dönemde gördüm. İlk gördüğüm sinema, Saraçhanebaşı'ndaki Milli Sinema idi. Daha sonra Alemdar ve Ali Efendi sinemalarına giderdik. Asıl film denilen önce manzara denilen bir belgesel, bir de kısa komik film gösterilirdi. Başlıca komikler de Şarlo, Zigoto, Lui dediğimiz Harold Lloyd, MaxLinder, Fati, Malekdediğimiz BusterKeaton ve Düztabanla Bastıbacak'tı” (Taner, 1979a: s.16).

Babası öldükten sonra babasının arkadaşları İbrahim Haldun Taner'in eğitim hayatına destek verirler. Haldun Taner'in düşünce dünyasının şekillenmesinde Galatasaray Lisesi etkili olacaktır. Onun tüm yaşamında hatırlayacağı değerlerin başında gelecektir.

“Fransa'dan gelen hocalarımız en seçme hocalardı. Bunları Maarif Bakanlığı özellikle seçerdi. Bir fikir edinmemiz için üç örnek vereyim:Felsefe hocası M. Bonnafus Fransa'ya gittiğinde Jean Jaures arşivi müdürlüğüne atandı. Fizik hocamız M. Bayenne Strasbourg Üniversitesi rektörü, Edebiyat hocamız Baron Dard UNESCO Merkezi'nin Kültür Dairesi başkanı oldu. Türk hocalarımız desenez öylesine... Kadroya bir bakın: Hilmi Ziya Ülken, Mükrümin Halil Yınanç, İsmail Habip Sevük, Hasan Ali Yücel, Ercüment Ekrem Talu” (Taner, 1983: s. 206).

Galatasaray'da öğrendiği Fransızca, ona hem Batı'yı hem de batı edebiyatını tanıma fırsatı verecektir. Galatasaray'daki hocaları arasında Halit Fahri Ozansoy ve İsmail Habip Sevük vardır. Edebiyat tarihçiliği, şairlik ve yazarlık alanında birçok eser veren hocaları, onun yaşamındaki dönüm noktalarındandır.

Lise bitince, baba dostu ve onun hukuk fakültesinden öğrencisi Hayri İpar'ın desteği ile 1935 yılında Heidelberg Üniversitesi'ne iktisat öğrenimi için gider. Siyaset ve politika dersleri alır. Bu dönemde Almanya'da Hitler iktidarı hüküm sürmektedir. Haldun Taner, burada yaşadığı olayları öykülerinde kısmen anlatır. Üç yıl kaldığı Almanya'da tüberküloza yakalanan yazar, 1938 yılında İstanbul'a döner. Hastalık döneminde evden çıkamayan İbrahim Haldun Taner bu dönemde yazarlık denemeleri yapar. Bu denemeler neticesinde yazar olmaya karar verir. Bu karar yüzünden önceki tahsilini bir yana bırakıp Edebiyat Fakültesi'ne girdi (1943). Alman Filolojisi yanında, Sanat Tarihi ve Türkoloji bölümlerinden de sertifika alarak öğrenimini tamamladı (1950) (Miyasoğlu, 1988: s.2). 1955–1957 yılları arasında Viyana Üniversitesi'nde felsefe ve tiyatro eğitimi alır.

“Bu yıllarda Yeşilçam'daki film şirketleri için senaryolar yazdı. Viyana'da bulunduğu iki yıl içinde 700'den fazla oyunu seyretmek ve tanımak imkânı buldu, o günlerde klasik tiyatro yanında epik tiyatro ile ilgilendi. Bu arada Türkçe Lektörlüğü de yaptı.1956'da yurda döner” (Miyasoğlu, 1988: s. 2–3).

Devlet memurluğuna 1948 Ekim'inde Tekel Genel Müdürlüğü Enstitüler Müdürlüğü'nde, Kütüphane Servisi'nde başlayan Haldun Taner, burada beş ay çalışır. 1951 yılı Kasım ayında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Kürsüsü'nde asistan olur. 11.11.1955'e kadar burada çalışır. 1957'de İstanbul Üniversitesi'nde ilk kez tiyatro tarihi ve dramaturgi dersleri verir (D. Taner, 1996: s.124).

1957'de Tercüman gazetesinde köşe yazarlığı yapar. 01.03.1960 tarihinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde Okutman olarak çalışmaya başlar. 147 üniversite hocasıyla birlikte üniversitedeki görevinden alınır, sonra yeniden derslerine devam eder. Fakat bu dönemde yaşanan darbe onun yaşamında büyük etki bırakmıştır. Darbe ve onun zihniyetinin üniversitelerde hüküm sürmesine karşı çıkar. Bu problemi anlatan öykü ve yazılar kaleme alır. 1962 Temmuz'unda

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Filolojisi Kürsüsünde Öğretim Görevlisi olan yazar, bu görevini 21 Nisan 1976'ya kadar yürütür. Münir Özkul'la beraber 1969'da Bizim Tiyatro'yu kurar. İşçi Tiyatrosu'nda tiyatro dersleri verir. 1977'de ticari kaygıları öne sürerek Devekuşu Kabare'yi bırakır ve Tef Kabare Tiyatrosu'nu kurar.

Emekli oluncaya kadar Edebiyat Fakültesi'nde tiyatro dersleri verir. Ankara Üniversitesi DTCF'nin davetlisi olarak, Tiyatro Enstitüsü'nde her ayın son haftası Ankara'ya giderek tiyatro dersleri vermeye başlar. Gazetecilik Enstitüsü'ndeki hocalığı bıraktı ve oyun yazmaya hız verir (Miyasoğlu, 1988: s.4). 13 Temmuz 1980 tarihinde emekliye ayrılır.

1981–1982'de davetli olarak bir yıl kalmak üzere gittiği Berlin'de yaptığı işler arasında, Türk işçileri üzerinde araştırmalar, tiyatro dersleri, Berlin Radyosu'nda konuşmalar var. Bu konuda yazdığı “Şeytan Tüyü” isimli öyküsü DieZeit gazetesinde yayımlanınca Türk-Alman ilişkilerinin konuşulduğu parlamentoda yazara hak veren konuşmalar yapılır ve bununla ilgili basına demeç verilir” (D. Taner, 1996: s.126–127).

Haldun Taner 1938-1942 yılları arasında hastalığı nedeniyle hayatını dört duvar arasında geçirir. Daha önce aldığı siyaset ve ekonomi eğitimini kenara bırakarak yazın hayatına başlar. Bu dönemde yazdığı radyo skeçlerini Ankara Radyosu'na gönderir.

“Yazı yazmayı ilk kez uzun bir hastalık süresinde dört duvar arasında mahkûm olduğum zaman akılettim. Güzel bir avuntu olabilirdi. İlk Ankara Radyosu'na skeçler yazdım. O tarihlerde 1940'larda Ankara Radyosu'nun Kemal Tözem yönetiminde İbrahim Delideniz, Saime Arcıman, Muhip Arcıman, Kadri Ögelman ve diğer değerli sanatçılardan oluşan bir ekibi vardı. Bu ekibe yarım düzine kadar skeç yazdım” (Taner, 1979a: s.17).

Haldun Taner'in yazarlığı üzerinde etkili olan edebiyatçı, Ahmed Rasim'dir. Ahmed Rasim, büyükbabasının Darüşşafaka'dan arkadaşı olduğu için yakından tanıma imkânı bulmuştur. Ahmed Rasim'in halkçılığı Taner'de büyük izler bırakır. Kafamdaki asıl yazar imajı ne Yakup Kadri, ne Celal Esat, ne Burhan Cahid, ne de Ruşen Eşref Beylerdi. Onların hepsinden çok önce yine bu odada tanıdığım Ahmed Rasim amca idi (Taner, 1979a: s. 242).

Taner'i etkileyen önemli sanatçılardan birisi de Bertolt Brecht olmuştur. Dünya edebiyatında epik tarzı tiyatrodaki çıkış açan Brecht'in Türk edebiyatındaki en önemli iki temsilcisinden birisi Haldun Taner'dir.¹ Haldun Taner'in en belirgin özelliği Batı kültürünün temelini oluşturan eleştirel düşünceyi özümsemiş olmasıydı, sorunlara tek doğrultuda, tek yönlü bir yaklaşımdan kaçman, kişiyi sürekli bir öz hesaplaşmaya çağıran eleştirel düşünceyi. Taner'i bu bağlamda en etkileyen yazar Bertolt Brecht olmuştur (İpşiroğlu, 1986a: s.54).

¹ Vasıf Öngören, Brecht tarzı tiyatronun Türk edebiyatındaki diğer temsilcisidir.

Haldun Taner'in sanat yaşamında onu etkileyen öykücü, Memduh Şevket Esendal'dır. Öykü konusu açıldığında hep Esendal'ın öykücülüğünden bahseder.

Haldun Taner, eserlerini kaleme alırken çok rahattır. Bu rahatlık suya sabuna dokunmayan bir rahatlık değil bilakis doğruları açık yüreklilikle ifade eden bir tarzıdır. Bunun en önemli sebebi yazarın devlet kurumlarından ve nüfuzlu kişilerden bir şey beklememesidir.

Edouardo de Filippo, özellikle Napoli yaşamı üzerine nefis komedyalar yazarak ün yapmış İtalyan yazarı, geçenlerde Napoli şehri senatörlüğüne seçildi. Kendisiyle röportaj yapmaya giden gazeteci "Sayın Bay Senatör" diye lâfa başlayınca, ünlü yazar, "Lütfen bana senatör demeyin ben bu koca ömrü Edouardo de Filippo olmak için tükettim. Bay senatör herkes olabilir" demiş... Ben şahsen beni başkalarının getirip bir yere koymasına, bunun doğal sonucu olarak da yine başkalarının o yerden almasına katlanamam, onuruma yediremem. Daha alçakgönüllü bir yerde olayım ama kimse beni ne alçaltabilsin ne yükseltebilsin isterim (Oral, 1983: s.11).

Haldun Taner sürekli yaşadığı toplumu ve kurumları eleştirmesine karşın mahkûm olmamıştır. Bunu yaparken onu kurtaran unsurlar düşünüşündeki istikrar, edebiyatındaki kuvvet ve eserlerindeki ironidir.

Bir yazarın, bir düşünürün dürüstlüğü ve namusu, karakterinin tutarlığı, hayatı boyunca tavır, tutumu, icraatı, makalelerinde, demeçlerinde ye nihayet eserlerinde yazdıkları ile ölçülür. Takibata uğrayıp uğramadığı, hapse girip girmediği ile değil... Hayatım mücadelelerim, yazdıklarım ortada. Bir yazar olarak her iktidar döneminde hep fikir ve yaratma özgürlüğünden yana oldum. Baskıya, sansüre, sanatçıya saygısızlığa karşı durdum. Zaman zaman yasaklandım. Takibata uğradım. Bir ara 146 hoca ile birlikte kürsümden de uzaklaştırıldım. Ama fikir namusu babında bunları saymak zorunu, hele bir hapisane belgesi gereğini hiç aklıma getirmedim (Oral, 1983: s.12).

Haldun Taner'in kişiliğinin oluşmasında etkili olan unsurlardan birisi de İstanbulludur. Yazarın kentliliği, İstanbullu oluşundandır. Doğan Hızlan, bu özelliğinin kişiliğine yansıdığı kanaatindedir. Haldun Taner hem doğuyu hem batıyı özümsemiş bir yazardır. Eleştirel düşünceyi tüm eserlerine yaymıştır. Haldun Taner eleştiri konusunda da ülkemizde yeni bir çığır aşmıştır. Haldun Taner'in en belirgin özelliği Batı kültürünün temelini oluşturan eleştirel düşünceyi özümsemiş olmasıydı, sorunlara tek doğrultuda, tek yönlü bir yaklaşımdan kaçman, kişiyi sürekli bir öz hesaplaşmaya çağırın eleştirel düşünceyi. Taner'i bu bağlamda en etkileyen yazar Bertolt Brecht olmuştur (İpşiroğlu, 1986a: s.54).

Haldun Taner'in de yaşamında ulaşmak istediği fakat yapamadığı şeyler vardır. Bunun başında bir gazetenin başyazarı olmak vardır. Yazar bunu gerçekleştirilememiştir. 7 Mayıs 1986'da kalp krizinden vefat etti. Teşvikiye Camii'nde kılınan cenaze namazından sonra 9 Mayıs'ta Küplüce Mezarlığına defnedildi. Ölümünden sonra birçok etkinle anılmıştır. Çeşitli özel sayılar çıkartılarak anılmaya devam eder. İsmine yarışmalar düzenlenerek her yıl hatırlanmaktadır.

A) *Haldun Taner'in Öykülerinde Yabancı Dil Kullanımı*

Haldun Taner'in yazdığı öykülerde yabancı dil kullanımı dikkat çekecek bir yapıdadır. Hatta bununla da kalmayıp bazı eserlerini önce yabancı dilde yazmıştır; "Devamlı yazarı olduğum 'Merian' dergisine yazdığım yazıların çoğunun Türkçesi yoktur. 'DieZeit'de çıkan 'Şeytan Tüyü' adlı hikâyemin Almancası da Türkçesinden önce yayımlandı." (Taner, 2006: s.126)

Eserlerine ayrıntılı bir şekilde baktığımızda kullanılan yabancı kelimeleri net bir şekilde görmekteyiz.

"Karşılıklı" isimli öyküde "...Adeta doping yapmıştı" (KRŞ, 92).

"Gülerek Ölmek"te "İnceden inceye minute ettiği planı bozan her şeye sinirlenirdi" (GÖ, 241).

"Şişhaneye Yağmur Yağıyordu"da yabancı dildeki bir cümleyi aynen vererek Türkçesini sayfa altında belirtir; "Asvasbarkevede Antranigeacebarelovmezvnasiçimutsine" (ŞYY,7).

"Kantar Kâtibi Ali Rıza Efendi"de "Tegaddi et-" (KKAE,28) gibi Arapça kelime kullanılır.

Dil, Ahmet Rasim'in, Hüseyin Rahmi'nin diline çalan bir İstanbul ağzıdır. Deyimlidir. Cinastır. Sözcük dağarı da Batı kökenli sözcüklerle, hem de Nurullah Ataç'ı kızdıracak kadar Arapça'yla, Farsça'yla yüklüdür. (Mert:2000: s. 100).

"Allegro MonTrappo da" yabancı dil kullanımı yoğunlaşır. "Non, Ça ne va pas Mademoiselle Varuşyan. Olmuyor double Corde'lar iç eyi değil. Et vosstaccatos? Oh monDiev, monDiev... Em siz çaldınız, Presto vivace çok yavaş... Yok efendim böyle çalmak. Vivacevouscomprenez, VI-CA-CE, yaniykimcanli, daha canlı, çok canlı." (AMNT, s.65)

"Ablam"da yazar yabancı karakterleri yer yer Türkçe yer yer kendi dilinde konuşur. Yabancı dildeki konuşmalarda ise sayfa altında açıklamasını verir. "Ablam"da az da olsa yabancı dilden kelimeler cümle içerisinde kullanılmış, açıklamasına da yer verilmemiştir.

"Atatürk Galatasaray"da "mutat zevat içeri girdiler" (AG,58) gibi Arapça kelimelere yer verir. Fransızca da etkisinde eserde görülür. "Fakat onlar bizim gibi önceden mise en scene yapıp hazırlanmadıklarından gafil avlanmışlar" (AG,62).

"Memeli Hayvanlar"daArapça kelime ve kelime grupları yer alır: "... Benim gibi nameiâmali, defteri ef'ali, masebakı ahvali pâk-ü dirahşan bir insana sen dalâleti cinsiye bulaşmağa kalk; bu kadar olur yani" (MH,109).

“Piliç Makinası”nda yabancı dil kullanımı Türkçe kaidelere uygun olmadan yapılır. “ByBy” (PM, 24).

“Rahatlıkla”da yabancı dil kullanımında İtalyanca’dan örnekler verilir. “*Neordemonstration par elimination mı yapıyorsun?*” dedi (RHT,81).

“MadeInU.S.A.”da yabancı dil kullanımı yoğun bir şekilde görülür. *Girdik, Presetation, shake-hand* (MU,17). Kelimelerin anlamı metnin altında verilir. Bazı yabancı kelime ve cümlelerin anlamını vermez: “*Forever*” ... “*Goodby darling*” (MU,21). *Ve Arapça izafet terkiplerinin geçit resmi yaptığı yarım saatlik, oldfasoned, ridiculos bir diskur geçti* (MU, 23).

Aynı cümlede yabancı kelime ile Türkçe kelime bir arada verilir. “*Bu arada yeni yeni bazı vecizeler de öğrendik. Meğer bir memleketin (seniyeviahlâkiyesi) genç kızların (etvar-u harekâtiyle) ölçülürmüş. What a mentality! (MU, 23) Senin bu sense of humorurs’un yok mu...*” (MU, 24).

“8’den 9’a Kadar”da yabancı kelime ile Türkçe kelime karışık verilir. “*Ni essen bu eller için “Feine, gearbeitete Haende” demişti...*” (8’D, 98).

“Harikliya”da yabancı kelime cümleler halinde verilir. “*Ne yapalım, beyim, dedi. L’amuoreastplus fort que la mort.-Haspanın Fransızcası da vardır...*” (HRK,78) Hem İngilizce hem de Fransızca kullanım vardır: “*Didn’tyoupromisedarling?*” (HRK,79)

“Ayak” isimli öyküde terimsel ifadelerde yabancı kelimeler yoğunlaşır. Zaman zaman bu kelimelerin sayısı okuyucunun dikkatinin dağılmasına sebep olur: “*Acayip. Ama sizin makine Exakt idi değil mi?*” “*Hayır, Rolleiflex. Sizininki de Reflexlimi?*”*Onu sattım ben, bir ay oluyor. Şimdi Retina 2 var bende. ZeissTessar objektif.”*(AY,28) Yabancı kelimelerin aynen yazıldığı da görülür. “*hobby’si fotoğrafçılıktı*” (AY,28).

Haldun Taner’in yabancı dil kullanımını daha bilimsel tespit etmek için onun ilk ve son öykü kitapları esas alınarak hazırlanmıştır. İlk eseri “*Yaşasın Demokrasi*” (1949) ve son eseri “*Yalıda Sabah*” (1983) kitaplarının inceledik. Hacimleri bakımından değerlendirildiğinde ilk kitabı “*Yaşasın Demokrasi*” 79 sayfa son kitabı “*Yalıda Sabah*” 156 sayfadır.

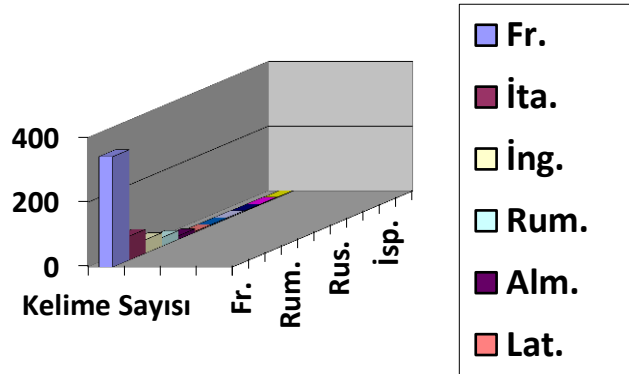
“*Yaşasın Demokras*”de 171 adet alıntı kelime tespit edilmiştir. Bu 171 kelime toplamda 330 kez kullanılır.

<p>B) “Yalıda Sabah”ta 343 adet alıntı kelime tespit edilmiştir. Bu 343 kelime toplamda 758 kez kullanılır. Batı Kaynaklı Kelimeler</p> <ul style="list-style-type: none">• Ausland-polizei• Bugibugi• Digital• Check-up• Center• Meister• Jogging• Hobby• Gentleman-agreement• Slov• Slide• Romantiko erotik• Peep• Papier• Trevelling• Verman• Waterproof	<p>C) Alıntı Kelimeler</p> <ul style="list-style-type: none">• Bugibugi• Designe• Koloratur• Gentlemanagreement• Flamester• Emansipe• Romantiko erotik• Mood• Minutaj• Surdin’li
--	--

D) Alıntı Kelimelerin Dillere Göre Kullanım Oranları

“Yaşasın Demokrasi” ve “Yalıda Sabah”ta kullanıldığı tespit edilen 509 Batı kaynaklı kelimenin dillere göre dağılımı şöyledir: *Fr.*:341, *İta.*:74, *İng.*:42, *Rum.*:27, *Alm.*:11, *Lat.*:3, *Rus.*:3, *Sırp.*:3, *Erm.*:2, *İsp.*:2, *Romen.*:1

Batı Kaynaklı Kelimelerin Dillere Göre Dağılım

Akort, aktör, alarm, amatör, ambalaj, angaje, anket, antipati, antipatik, antrasit, antrenman, antrenör, apartman, artist, arya, asfalt, asistan, astragan, astronom, atlet, atletizm, atmosfer, avantaj, avukat, balkon, bank, bar, basso, beatnik, biblo, bilet, bira, blucin, bluz, bombardıman, brifing, bugibugi, burs, butik, büfe, center, centilmen, check-up, daktilo, dam, dekor, demokrat, depar, designe, devalüasyon, digital, disko, diskotek, dispanser, diyalog, doktor, dolar, domino, doping, duş, egoist, ekip, elektromanyetik, elektronik, emansipe, entelektüel, enteresan, eroin, esans, esoterik, espri, estetik, eşantiyon, fakülte, falso, familia, fanila, fantezi, file, film, filo, final, finiş, fit, flamester, flamingo, fon, forma, formalite, forvet, foseptik, fular, furgon, füze, garsoniyer, general, gentlemanagreement, grup, gut, hegemonya, helikopter, hobby, hol, hoparlör, ikon, imaj, istasyon, isterik, jest, jet, jeton, jilet, jimnastik, jogging, kalantor, kamp, kamyon, karantina, karoser, kaset, kasket, kategori, kimono, klinik, koç, koloratur, komedi, komita, kompleks, kompliman, konferans, konken, konsantre, konser, konsol, konsomasyon, konsültasyon, kont, kontakt/kontak, kontur, kooperatif, korner, koro, kotra, kozmik, kredi, kriz, kroki, kulüp, kumanda, kur, kurs, kurye, külot, lastik, lavabo, lezbiyen, libero, loca, manken, manto, marihuana, materyal, matine, mayo, meister, meteoroloji, metod, metres, mezzo, minibüs, minutaj, mizampli, mobilya, moda, model, modern, modistra, mola, mood, moral, motif, naylon, nirvana, non figüratif, not, nörs, obje, objektif, oje, opera, orgazm, otel, otobüs, otomatik, otomobil, otoriter, ökoloji/ekoloji, paket, palet, palto, papier, parsel, peep, penaltı, pens, personel, pijama, pikap, pike, pizola, piyango, piyasa, planör, plase, platonik, politika, poster, potburi, poz, pratik, prensip, prestij, prim, primadonna, profesör, profesyonel, program, projeksiyon, psikiyatr, punto, randıman, referans, ritim, rozet rötüş, ruj, santral, sauna, schwartzarbeiter, schwarz, seks, sempati, siluet, sinyal, sivilize, slide, slov, spor, sportif, staj, standart, statüko, stenograf, i stok, sufle, surdin(li), sükse, sürmenaj, süveter, şampiyon, şantiye, şasi, şef, şort, şut, tabure, takt, televizyon, tempo, transfer, trevelling, u-bahn, üniversite, vantuz, viraj, voleybol, waterprof, zoo.

Bu kelimelerin dillere göre dağılımı yapıldı ve ilk iki sırayı Fransızca ve İtalyancanın aldığı görülmektedir. 20. yüzyıl sonunda Türkçenin ve diğer dillerin üzerinde İngilizcenin etkisi düşünüldüğünde ortaya çıkan sonuç ilginç görünebilir. Burada, Batı kaynaklı kelimeler üzerine incelememizi yaparken sadece 20. yüzyılda dilimize girmiş olanların değil yüzyıllardır dilimizde yer etmiş kelimelerin de (özellikle İtalyanca ve Rumca için) değerlendirildiği göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca Fransızca kaynaklı kelimelerin fazlalığında da Türk insanının Batı'ya yönelişinde Fransızcanın bir kaynak dil görevinde olmasının etkisi de unutulmamalıdır.

E) Haldun Taner'in Tiyarolarında Yabancı Dil Kullanımı

“Günün Adamı”nda yabancı dil kullanımına yer verilir.

... *Son Excellence derler, değil mi?* (GA,13)

Un pointc'esttout, diyorum. (GA,51)

Sense of humor'unuza güvenip latife ettim. (GA,77)

... pin-up girl olmuşsun." Made in U.S.A"... (GA,82)

"*Keşanlı Ali Destanı*"nda Farsça kelimelere yer verilir.

-Vousallez me payerçafilov. (KAD,50)

Ahsen'in konuşmaları yarı Türkçe yarı yabancı dildedir.

-Her güzel kadının kaprisi olmaya hakkı yok mudur? Kapristi geldi geçti dersin. Bir erkeğin mezhebi ne kadar geniş olursa kendi de o kadar centilmen comme il faut adam sayılır. Bülend'e centilmenliğini prouver etmek fırsatını veriyorsun. (KAD,86)

Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım'da İngilizce tam cümleye yer verilir.

Ovi. Non (GKVY,48) *This is the voice of Amerika* (GKVY,64).

"*Ayıışığında Şamata*"da yabancı dil kullanımı eleştirel bir biçimde yer verilir. Farklı bir kültürden olduğunu hissettirmek için İngilizce konuşan kişiler epeyce vardır.

Ahmet'in eski görüfrendi mi? (AŞ,23)

P. İsmet -What is the matter with you this night?

Sevim -Nothing, I dont know.(AŞ,24)

...bir çeşit public relation şefi gibidir. (AŞ,28)

Mesela, for example... (AŞ,33)

... risorç (AŞ, 33 ve AŞ,35)

"*Ayıışığında Şamata*"da Farsça'ya yer verilir.

Mençi güvem tamburemcigüye. (AŞ,84)

"*Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*"nda yabancı dil kullanımına yer verilir.

-Vizental-Lesdepitsamoureux.

-A. Vefik Paşa-Dudu Kuşları'nda. (SKKK,55)

Plaisird'amour ne düre gu'un moment chagrind'amur düre toute la vie. (SKKK,83)

"*Eşeğin Gölgesi*"nde Arapça ve Farsça tamlamaların kullanılmasıyla eser farklı bir yapıda karşımıza çıkar.

Matlup-Ey pirimiz üstadımız, ey allamei cihanımız. (EG,62)

Soldaki-Hata bizim, hata-ı ala, hilafil kıyas sabit olan şey makusinaleyh olamaz.

Sağdaki-Velakin celbi menafi de def'i mefasitten evla tutulamaz.(...)

Soldaki-Bilmez misiniz ki külfet nimete ve nimet de külfete tabidir.

Sağdaki-Ne var ki adet mutterit ya da galip oldukta muteberdir. (EG,68)

Soldaki-Mahkemenin şahsiyeti maneviyesine hakaret ediyor, susturulmalı. (EG,69)

B. Yargıç-Kelamda aslolan manayı hakikidir. Şek ile yakın zail olamaz.

Sol Yargıç-İctihadiçtihad ile nakzolunamaz. (EG,99)

“Fazilet Eczanesi”nin genelinde akılcı ve yalın bir dil kullanılmıştır. Oyunda yer alan değişik milletlerden insanların konuşmaları da yer almaktadır.

RUM BALIKÇI-Kalimerasis Sadettin Bey.

SADETTİN-KalimeraAndonaki. (FE,25)

VİÇEN-(Viçen gelir. 50 yaşlarında bir mahalle terzi. Telefona gider) Ben terzi Viçen-Arşavirtunes? Vartiğinisazişidage. Kalpirtegaraniniagav.s. (FE,33)

ALMAN KIZ-Gutenabend Sadettin Bey.

SADETTİN BEY-Gutenabendfroylayn. Nasılsın bakayım kızım. (FE,70)

“Lütfen Dokunmayın”da oyunun geneline anlaşılır bir dil hâkimdir. Fakat Baltacı ile Katerina hikâyesinin canlandırıldığı kısımlarda o dönemin dil özelliklerinden dolayı dil biraz daha ağırlaşır. Oyunda rehberin turistleri Topkapı Sarayı’ni gezdirmesinden dolayı yabancı kelime ve cümleler ağırlıklı olarak yer almaktadır.

Oktay-Thiswayplease. Now ladies and gentlemen, we are in the armury section. (Sevgi’yi fark eder.) O, günaydın.

Sevgi-Günaydın.

Oktay-(Turistlere) Here are the guns thes word sand the lances of fourteeth, fifteenth, sixteenth and eighteenth centuries. (Turistler de, “Wonderful”, “Maisc’estvraimentmagnifique. O mama miaque bela” nev’inden hayranlık alametleri. Hepsi bir yana dağılmıştır.) (LD,117)

Oktay-(Turistlere) This is a bigshildusedbyjaniçars. (Sevgi’ye) Birini bekliyorsunuz galiba?

(...)

Oktay-(Turistlere) And don’t forget to sell the horse tail please. (Sorgucu gösterir.)

İ. Kız-..Of. Brigitti Bardot?

Oktay-No, yours.. (Güler ve Almanlara dönerek) That was the symbol of the regiment. (Almanlar not alır, arada bir ellerindeki rehberlerle kontrol yaparlar.)” (LD,118)

Oktay-Lookhear.

The Pistol and the word all together. If the pistol doesn't work, the word is there ready. (Boş kesme işareti yaparak) Whitt. (LD,119)

Kathrin-O yes, Sevgi. (Ona muhabbetle sarılıp) Listen to me. I am interested about only one thing in the whole history (LD,120).

Fr. Albay-Elle se croit de temps en temps, qu'elle est Katherine de Russie. Ekmele-Quest ce que vous dites?

Kathrin-His achs. His achs (Duvarı gösterir) I have seen it before.” (LD,152) “Lütfen Dokunmayın” da Arapça, Farsça tamlamalara yer verir.

Nesip-Ayniyle vaki. Esasen vezir müşarünileyhin gayet ayyar ve hüdakar bir hergele olduğu cümle müverrihince müsellemdir (LD,125).

Nesip-İlahi! Tuhaf söylersin hanım kızım. Peki, ya müverrihini ecnebiye ya Hadikatülvüzera? Ya Hammer, ya İsveç Kralı İkinci Oskar'ın hatıratı? (LD,127) .

Nesip-(Sesi. Ağzı sulanarak) Bir ahıyı zaman, bir afeti himenenti. Mehabetli, takıp takıştırmış, hüsünü anın ziyadesiyle teşhir maksadile en açık, en şeffaf libasların giyinmişti (LD,133).

Baltacı-El affüzekatül zafer (LD,137).

“Ve Değirmen Dönerdi” de yabancı dilden alıntılar yapar. “Serap-(Dalgın) Ne kadar severdi mavi glayöleri” (VDD,17).

SONUÇ

İbrahim Haldun Taner'in isminden başlayarak ailesi, yakın çevresi, eğitim hayatı ve yazarlık hayatında etkilendiği kişiler, akımlar hakkında ayrıntılı çalışmanın yapılmamış olması tiyatrocunun kimliği ile bilinen yazar için büyük bir kayıptır.

Yazarın tiyatroları dil ve anlatım bakımından konuşma diline yakındır. eyim ve atasözlerine yer veren bir zenginlik vardır. Yazar anlatımı etkili kılmak için bazı deyimlerde sözcüğün bir kısmını veya tamamını değiştirir. Taner'in eserlerinde argoya ve halk diline yer verir. *Keşanlı Ali Destanı*'nda küfür ve argo daha yoğundur. Kendine özgü anlatımı olan yazar, ironik ve eleştirel bir dil kullanır.

Dil ve anlatım özellikleri bakımından öyküleri kelime düzeyinde incelendiğinde sırasıyla isim, fiil ve sıfat şeklinde yoğunlukta kullandığını görmekteyiz. Cümle çeşitleri bakımından yüklem türüne göre cümlelerde fiil cümleleri, isim cümlelerinin iki katı şeklindedir. Yabancı dil kullanımında da

Fransızca ve İtalyancanın ön planda olduğu tespit edilmiştir. Yabancı dil kullanımı bazı eserlerde metnin yapısını etkileyecek derecede yoğunudur. Konuşma dilini ve ağız özelliklerini orijinal bir biçimde kullanan yazar, deyimler ve atasözlerini de öykülerin içerisinde anlatımı bozmadan yer verir. Dramatik tarzı ön plana çıkaran yazar, tasvir ve tahlillere az yer verir.

Haldun Taner'in tiyatrolarında dikkat çeken en önemli unsur yabancı dillere olan ilgisidir. Yazar, eserlerinde başta Fransızca olmak üzere İtalyanca ve İngilizce dilleri dahil olmak üzere toplam sekiz dilden kelimeleri Türkçe kalıp içerisinde adeta eriterek çok dilli, geneli kapsayan, bakış açısını genişleten bir dil kullanmıştır. Son dönem Türk edebiyatının önemli simalarından biri olan İbrahim Haldun Taner, tiyatro yazarı olarak gerekse bu alanda iletişimde bulunduğu tiyatro sanatçıları ile birlikte fiili olarak da Kabare Tiyatrosunda yer alarak diğer tiyatro yazarlarından ayrılır.

Kaynakça

1. İbrahim Haldun Taner'in Esas Alınan Tiyatro ve Hikaye Kitapları

- Taner, H, (1946), "Töhhmet", Yedigün, s.48-52.
- Taner, H, (1949), Yaşasın Demokrasi; Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul.
- Taner, H, (1951), Tuş, Varlık Yay., İstanbul.
- Taner, H, (1953), Günün Adamı, Necdet Sander , İstanbul.
- Taner, H, (1953), Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu, Varlık , İstanbul.
- Taner, H, (1954), Ayışığında Çalışkur, Yenilik Yayınevi, İstanbul.
- Taner, H, (1954), On İkiye Bir Var, Varlık , İstanbul.
- Taner, H, (1964), Keşanlı Ali Destanı, İzlem , İstanbul.
- Taner, H, (1969), Sancho'nun Sabah Yürüyüşü, Bilgi Yay., Ankara.
- Taner, H, (1971), "Gülerek Ölmek", Hikâyeler 2, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taner, H, (1971), Lütfen Dokunmayın, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taner, H, (1971), Sersem Kocanın Kurnaz Karısı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taner, H, (1979), Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Taner, H, (1982), Fazilet Eczanesi, Devlet Tiyatroları Yay., Ankara.
- Taner, H, (1983), Çok Güzelsin Gitme Dur, Bilgi Yayınevin, Ankara.
- Taner, H, (1983), Yalıda Sabah, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taner, H, (1984), Berlin Mektupları, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taner, H, (1985), Koyma Akıl Oyma Akıl, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taner, H, (1985b), Koyma Akıl Oyma Akıl, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Taner, H, (1989), Vatan Kurtaran Şaban, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Taner, H. (1989a), (1964), Keşanlı Ali Destanı, Bilgi Yay., Ankara.

Taner, H. (1990), Dışardakiler, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Taner, H. (1991), Ve Değirmen Dönerdi, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Taner, H. (1995), Eşeğin Gölgesi, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Taner, H. (1996), Ayışığında Şamata, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Taner, H.(1996), Devekuşuna Mektuplar, Dost , Ankara.

Taner, H. Huzur Çıkmazı (Komedi 3 Perde), Devlet Tiyatroları
Dramaturgi Bürosu.

Taner, H. Zilli Zarife (3 Perde), Devlet Tiyatroları Dramaturgi Bürosu.

2. İbrahim Haldun Taner'in Diğer Eserleri

Taner, H. (1979b), "Yaşamlarında İlk'lerle Sanatçılarımız: Haldun Taner", Milliyet Sanat, 137, 308, 29 Ocak: 16-17, 33.

Taner, H. Ve Gülhan A. , (1980), Kabare Tiyatrosu, B.Y.Y.

Taner, H. (1952a), "Gazetelerde", Türk Dili, 11, Ağustos; 648-649.

Taner, H. (1952b), "Haldun Taner Diyor Ki", Hisar, 29, Eylül; 10-12.

Taner, H. (1956), "Çehov'un Oyun Yazarlığı", Varlık, 430, 1 Mayıs; 10-11.

Taner, H. (1974a), "Bir Türk Tiyatrosu Müzesine Doğru", Milliyet Sanat, 101, 11 Ekim; 17.

Taner, H. (1974b), "Çocuklara Oyun Yazabilmek", Milliyet Sanat, 71, Mart; 18.

Taner, H. (1974c), "Festivaller Üzerine", Milliyet Sanat, 86, 28 Haziran; 16.

Taner, H. (1974d), "Hüseyin Rahmi, Halka Okuma Zevkini Aşlamış, Edebiyata Mizah Denen Unsuru Hatırlatmış", Milliyet Sanat, 70, 8 Mart; 7.

Taner, H. (1975a), "Soruşturma: Orta Öğretimde Edebiyat Dersleri Üzerine Ve Kompozisyon", Milliyet Sanat, 158, 14 Kasım; 13.

Taner, H. (1975b), "Uluslararası Tiyatrosu Enstitüsü'nün Berlin'deki 16.Kongresi'ne 47 Ülkenin 300 Delege Katıldı", Milliyet Sanat, 137, 20 Haziran; 8-9, 33.

Taner, H. (1977), "Bir Zevk Ve Seviye Eleğine Doğru", Milliyet Sanat, 219, 18, Şubat; 21.

Taner, H. (1977), Deve Kuşuna Mektuplar (2), Milliyet , İstanbul.

Taner, H. (1978), Hak Dostum Diye Başlayalım Söze, Milliyet , İstanbul.

Taner, H. (1979), Düşsem Yollara Yollara, Tekin , İstanbul.

Taner, H. (1979a), Ölür ise Ten Ölür Canlar Ölesi Değil (Portreler), Cem Yayınevi, Ankara.

3. Diğer Kaynaklar

And, M. (1969), Geleneksel Türk Tiyatrosu, Bilgi Yayınevi, Ankara.

And, M. (1970), 100 Soruda Türk Tiyatrosu Tarihi, Gerçek , İstanbul.

- And, (1971), Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu, Türkiye İş Bankası, Ankara.
- And, M.(1973), 50 Yılın Türk Tiyatrosu, Türkiye İş Bankası ,İstanbul.
- And, M. (1983), Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu, Türkiye İş Bankası Kültür , Ankara.
- And, M. (1983a), Türk Tiyatrosunun Evreleri, Turhan Kitabevi, Ankara.
- And, M. (1983b), Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu (1923-1983), Türkiye İş Bankası Kültür , Ankara.
- Dizdaroğlu, H. (1955), “Şişhane’ye Yağmur Yağıyordu”, Türk Dili, 23, 1 Ağustos; 771-773. DİZDAROĞLU, Hikmet, (1969), “Sancho’yu Tanır mısınız?”, Türk Dili, 219, Aralık; 233-237.
- İpşiroğlu, Z. (1986a), “Haldun Taner ve Eleştirel Düşünce”, Milliyet Sanat,149, Ağustos; 54.
- İpşiroğlu, Z. (1986b), “Haldun Taner’in Yapıtlarında Konçina ve As”,Gösteri, 86, Şubat; 56-58.
- İpşiroğlu, Z. (1986c), “İlk Epik Tiyatro Denemeleri Haldun Taner ve Vasıf Öngören”, Gösteri, 72, Kasım; 53-55.
- İpşiroğlu, Z. (1987), “Dürrenmatt ile Haldun Taner’de Eşeğin Gölgesi”,Gösteri, 83, Ekim; 46-47.
- Taner, D. (1996), Canlar Ölesi Değil, Sel Yay., İstanbul.
- Yalçın, S. D. (1995), Haldun Taner’in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Аңдатпа

Мақалада түрік әдебиетінде заманауи әңгіме, театр шығармаларын жазған Ибрахим Халдун Танердің есімі анықталып, оның білім жолы, отбасылық өмірі мен өскен ортасы туралы мәлімет берілгеннен кейін шығармаларындағы шет тілінің қолданысы зерттеледі. Танымал драматург болғанымен, Танердің шын есімі мен тегі туралы осы күнге дейін айтарлықтай зерттеулердің жоқ екендігі байқалады. Халдун Танер театр шығармаларында, әсіресе өскен ортасы мен әсер еткен жазушыларды, алған білімін ескерсек, шет тілдерін ерекше қолданған. Француз, итальян және ағылшын сөздерін түрікше сөйлемдердің ішіне орналастыру арқылы автор өте мағыналы бір көзқарасқа ие болған. Жазушының бұл тілдерді қолданудағы басты ерекшелігі осы тілдердегі авторлардың әсері деп айта аламыз. Бұл зерттеуде Ибрахим Халдун Танердің барлық еңбектеріне сүйене отырып, оның қай шет тілінен әсер алғандығы және бұл әсердің қай тілден жасалғандығы ғылыми түрде анықталады. Бұл зерттеудің автор туралы атқарылатын жұмыстар мен жаңа зерттеулерге бағыт-бағдар беретіндігіне сенімдіміз. Әсіресе тілдің қолданысы жайлы зерттеу жұмысының жасалуы, әдебиетімізге өзіндік үлес қосады деген үміттеміз.

Кілт сөздер: Халдун Танер, театр, шет тілі, жаңа дәуір түрік әдебиеті, түрік әдебиетіндегі кейінгі кезең театры

(Халил АДЫЯМАН. ИБРАХИМ ХАЛДУН ТАНЕР ШЫҒАРМАЛАРЫНДА ШЕТ ТІЛІНІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ)

Аннотация

В этой статье после определения имени Ибрагима Халдуна Танера, который написал произведения как в современной истории, так и в театре в турецкой литературе, в записях о населении и предоставлении информации об образовательной и семейной жизни и среде, в которой вырос автор, будет рассмотрена использование иностранных языков в его произведениях. Несмотря на то, что он известный драматург, замечено, что на эту тему нет серьезной тенденции, основанной на слухах о настоящем имени и семье Танера. В театральных произведениях Халдуна Танера, учитывая полученное им образование, о среде в которой он вырос и о влияниях некоторых писателей, видно грамотное использование иностранных языков. Поместив французские, итальянские и английские слова в турецкие предложения, автор получил очень содержательную перспективу. Можно сказать, что главной особенностью использования этих языков является влияние авторов на этих языках. В этом исследовании, основанном на всех работах, написанных Ибрагимом Халдуном Танером, будет научно определено, какой иностранный язык был затронут и на какие языки было оказано это влияние. Мы считаем, что это исследование прольет свет работу, которую предстоит проделать в отношении автора, направит и подтолкнет к проведению новых исследований. В частности, отдельное исследование использования языка внесет отдельный вклад в нашу литературу.

Ключевые слова: Халдун Танер, театр, иностранный язык, новая турецкая литература, театр позднего периода в турецкой литературе.

(Халил АДЫЯМАН. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ИБРАГИМА ХАЛДУНА ТАНЕРА)